

ГІПНОТИЗМ І СУГГЕСТІЯ.

ЧАСТЬ II.

З численними ілюстраціями.

Накладом Руської Книгарні, 850 Мейн Стр.
ВІННІПЕГ, МАН.

[НАМТРАМСК]
DETROIT, MICH.
2329 GRAYLING AVENUE
UKRAINIAN BAZAR

ГІПНОТИЗМ І СУГГЕСТІЯ

— 0 —

Короткі і популярні вказівки до гіпнотизова-
ня і піддавання суггестій в цілях лічних
і педагогічних.

Часть II, практична.

З численними ілюстраціями.

UKRAINIAN BAZAR
2329 GRAYLING AVENUE
DETROIT, MICH.
[НАМТРАМСК]

Накладом Руської Книгарні, 850 Мейн стріт.
ВІННІПЕГ, МАН.

HARVARD UNIVERSITY
WIDENER LIBRARY

UKRAINIAN INSTITUTE
LIBRARY GIFT

I.

СУГЕСТІЯ А ГІПНОЗА.

Вражливість на сугестії себто сугестивність є у всяких осіб всяка, пр. у дітей є далеко більша чим у дорослих, більша у необразованих, чим в освічених і т. д. Також оден і той сам чоловік у всяких хвилях є ліпше або гірше успособлений до відбирання вражінь сугестії. Однак у всякім случаю сугестивність є функцією здібности критичної: чоловік є тим більше сугестивний себто вражливий на сугестію, чим більше є ограничина його здібність критичного суду.

Здібність критичного суду, як ми бачили вже попередно, є у сні ограничена і то тим більше, чим сон є глибокий. Тому то сплячому лекше вмовити якесь переконанє, лекше можна впливати на нього при помочи сугестії, чим то діялоб ся на яві.

Факт сей має особливше значіне як середник лічний або виховавчий. Деякі нервозні неправильности можна поправити у сні при помочи сугестії; злі навички викорінити і т. д. Близпні поясненя тих річий найдемо в особнім розділі.

Не у всіх формах сну можна ужити сугестії. До сеї ціли надають ся лише **форми гіпнотичні**. Лише у тих формах сплячий відповідає на питаня, лише у них бачимо реакцію на вні. А з тих форм найвідповіднійша, в який можна з поводженєм сугерувати, є знова лише

властива гіпноза. Бо в тій формі сплячий є зовсім підданий воли гіпнотизера. Кожде слово гіпнозуючого викликає ту зовсім інше, далеко інтензивніше вражінє, чим в стані чування.

І сей факт пояснює нам, чому гіпноза і гіпнотична сугестія набрали так великого значіння в лічництві і вихованю. Гіпнотична сугестія набирає вартости ще й тим, що вплив єї розтягає ся також на яву себто по пробудженю осібняка.

Розріжняємо як сказано, автосугестії і сугестії. При автосугестії піддаємо собі самі якусь гадку себто вмовляємо щось в себе, при сугестії чинність ся припадає на особу другу. Всі пересуди, привички і багато інших річий є автосугестіями. Сугестіїж стають ся лише через се наслідкові, що перемінюють ся в автосугестії. Ся критичне розсуджуванє не призваляє на таку переміну, то сугестія лишає ся без наслідків.

Здібність критичну або степень глибокості сну можна оцінити після сего, які сугестії приносять наслідки. У легкім сні можна викликати сугестивно лише чинности фізичні, в глибокім же сні також духові, як полуду змислів і ин.

Однак треба заглянути собі раз на все: **Всьо, що загіпнотизований робить, сповняє се ізза гіпнотизера.** Ніколи не сповнить сего, до чого чує відразу. Та найважнійше є се, що гіпнотик задля гіпнотизуючого багато **потрафить вчинити**, до чого його власна воля зовсім не вистарчає. Ся загіпнотизований на жаданє гіпнотизуючого відзискає владу в пораженім члені, перестанє пити або курити,

то се може посвідчити яку вартість має гіпнотизм для людства.

В гіпнотизмі спочиває цілий сьвіт тайн; а в квестії, що ту наміряємо близше обговорити, можна вглубити ся лише на підставі практики.

II.

ЩО ПОВИНЕН ГІПНОТИЗУЮЧИЙ ЗНАТИ І ПРО ЩО КОНЧЕ ПАМ'ЯТАТИ.

Заки приступить ся до гіпнотичних експериментів треба поперед усього пам'ятати на цілий ряд умов передекспериментальних.

Згідно з поглядами знаних авторитетів у сїм зглядї, кождий початкуючий гіпнотизер не повинен забувати трох головних засад:

1. Нікого не повинно ся гіпнотизувати нікого проти його волі. Даний осібняк, приступаючи до експерименту, повинен ясно і виразно сказати, що годить ся, аби його загіпнотизувати.

2. Експериментів гіпнотичних не повинно ся переводити без сьвідків. Се усуне всякі підозріння, начеб гіпнотизер надуживав осібняка позбавленого волі і сьвідомости. На сьвідків покликувати найліпше людей, що особисто узнають особу, що хоче, аби єї загіпнотизували.

3. Уникати таких експериментів, що пошкодили би чи то на тілі або на умі.

Научити ся гіпнотизувати після сеї методи, яку понище подамо, кождий може, если відповідати ме слідующим умовам:

1. Фізично має бути здоров.
2. Повинен мати здорові нерви, щоби в надзвичайних случаях не тратив голови.
3. Має мати сильну волю. Як знаємо, сугестія має на цілі змусити даного осібняка прийняти понятє, яке ми хочемо. Щоби сего доконати потреба посідати здібність концен-трації у великій степені, щоби наша воля мо-гла легко поконати волю гіпнотизованого.
4. Повинен бути терпеливий і витрева-лий. Нераз, щоби навести гіпнозу, треба по кілька і кільканайцять разів повтаряти про-би. А до сего найлучше надають ся особи ви значаючі ся терпеливостію і витревалостію.
5. Морально гіпнотизер повинен бути сильний. Чоловік несумлінний або легкодуш-ний може легко надужити своєї власти згля-дом загіпнотизованого.
6. Гіпнотизер повинен бути певний сво-їх здібностей. Сли він сам ме сумнівати ся в своє повожденє, ніякий експерімент не вдасть ся йому ніколи.
7. В часі переведеня експеріменту гіпно-тизер повинен заховувати ся дуже спокійно.
8. Гіпнотизер повинен відзначати ся ог-ладою в великій мірі. Брусоватість ділає від-страшуючо і зносить симпатію між осібня-ком а гіпнотизуючим. Його руки повинні бу-ти наскрізь естетичні. Магнетичні потяги (ra-sses) треба виконувати легко, певно і елеган-тно.
9. Гіпнотизер повинен мати бодай сяке таке початкове образованє медичне. Потріб-не воно раз тому, щоби мож пізнати, чи да-ний осібняк є відповідний до експеріментів гі-

пнотичних, а по друге, щоби при гіпнотичнім ліченю не поповнити яких блудів.

10. Між гіпнотизером а гіпнотизованим повинні панувати добрі відносини, свого рода симпатія осібняк мусить мати довіре і бути переконаний про магнетичну силу оператора. Нехіть і опір зі сторони осібняка може вправний лише гіпнотизер поконати і то з трудностю.

11. В часі експеріменту гіпнотизер повинен бути настроєний весело а при сїм поважно. На розбудженє веселости не повинен він уживати ніяких трунків. Безпосередно перед експеріментом гіпнотизер не повинен богато їсти.

12. Також осібняк, що піддає ся гіпнозі не повинен перед експеріментом ні обїдати ся ні опивати.

III.

ХТО ПІДЛЯГАЄ ГІПНОТИЗМОВИ? ХТО Є СУГЕСТИВНИЙ?

Кожий гіпнотизер стрічає ся часто з питанєм: „Чи думаєте, що я можу підлягати гіпнотизмови?“

Таке питанє вказує, що запитуючий про гіпнотизм дуже мало знає. Бо наколиб знав, що сон і гіпноза фізично не ріжняться, що сам мігби відповісти собі, що **кождий чоловік без виїмки може бути загіпнотизований**. Бож, поминаючи ночі безсонні, **кождий чоловік гіпнотизує ся що дня, або радше що ночі**. А хто хоче заснути сном гіпнотичним, як коли се ро

бить лягаючи вечером на нічний відпочинок. Нікого не мож загіпнотизувати проти його волі. Однак без співучасті своєї волі, се є при захованю пасівним, може кождий бути загіпнотизований. Але і се є річию не легкою. Гіпнотизер зі своїх сторони не може зробити нічо більше, як свого пацієнта змучити і зробити склонним до сну.

Статистика виказує, що 10% осіб не підлягало сугестії. Має ся розуміти, що тикає ся се осіб які загально під увагу ту не входять. Бо з гори треба виключити особи, що під експерименти не надають ся, як:

1. Діти до четвертого або пятого року життя. Вони не є в силі сконцентрувати свідомості.

2. Старці, що стратили всяку силу волі.

3. Слабі на серце. Для них гіпноза, що є вже з природи річи получена з напруженєм, моглаб легко стати ся погубною.

4. Особи сильно горячкуючі.

5. Зумашедші.

6. П'яні, що легко підлягають гіпнозі та добрі предмети для гіпнотичних експериментів не надають ся.

Із всіх прочих осіб 90% підлягало гіпнозі в більшій або меншій мірі. Гіпноза удає ся передовсім всім з осібняками, які вже раз були з добрими наслідками гіпнотизовані.

Людей, що самі себе уважають за невідповідних під гіпнозу, в сути річи тяжко загіпнотизувати. Суть люди, що вірять сильно в гіпнозу і думають, що гіпнотизорови зроблять приємність, если будуть вдавати загіпнотизованих. Если зауважає ся, що має ся до діла з симулянтом, належить дальше експерименту-

вати енергічно. Удаванє часто замінить ся в правду.

Особи о сильно розвиненім змислі критичнім значно тяжше загінотизувати, чим звичайні, що віддають ся праці фізичній. Особливо нервових в високій степені дуже тяжко загінотизувати. Вони, місто підлягати ся снови, критикують кожний рух гіпнотизера і тим самим кожної хвилі стають ся уважнішими та більше чуткими. З другоїж сторони люди із слабо розвиненим мозком легко попадають у наркотичний місто гіпнотичний сон і стають ся неприємні на діланє сугестії. Особи знова, яких уживали як спирітистичні медія, попадають легко в стан трансцедентальний. Дають вони справді ясні відповіді, однак зовсім не реагують на сугестію. Легко сугестивні особи мож пізнати по слідуєчих пробах:

Даному осібнякови каже гіпнотизер подати руку і стискати нею свою року все дуще, аж нарештє заявляє, що осібняк вже не може її розтворити. Дуже часто так й стає ся.

Або каже ся осібнякови отворити широкі уста і заявляє ся, що замкнути їх вже не може.

Або каже ся осібнякови витягнути рамя і запевняє ся його, що воно зістало спараліжоване.

Або каже ся йому, що мусить впасти наперед або назад.

Або каже ся йому сісти, запевняючи, що не годен стати.

Особи, на яких того рода проби удаються, мож звичайно дуже легко загінотизувати.

Щоби переконатися, чи даний осібняк

може і хоче заховувати ся пасивно, взиває ся його до сего. Відтак підносить ся його рамя високо і опускає негайно. Єсли він дійсно заховував ся пасивно, то рамя опаде, начеб брнла олова. Єслиж так стане ся, то очевидно даний осібнож ставить опір сонности і сутестії гіпнотизера. І хоча сей опір може бути мимовільний і несвѣдомий, то загіпнотизованє в сїм случаю є дуже неправдоподібне.

Та однак нікого не мож уважати за безуслівно неулягаючого гіпнотизмови. Не спеціальних здібностей ту не достає, але часто волі або довіря до гіпнотизера.

IV.

МЕТОДИ ГИПНОТИЗОВАНЯ.

В богатъох підручниках про гіпнотизм подано велике число метод засиплюваня. Загально роблять се для реклями. Наконечно у всїх случаях розходить ся о змученє даної особи, щоби через се лекше єї загіпнотизувати.

Приспати, себто загіпнотизувати, може кождей лише сам себе. **Хто не хоче заснути,** того не годен приспати ніякий гіпнотизер на сьвітї. Отже, як ми вже казали, проти власної волї ніхто не може бути загіпнотизований. Навіть сли хто є дуже змучений, може оперти ся снови; того прецінь жадають в часї війни від кождої станицї під грозою кари смерти. В певнім змислї, всяка гіпноза є самогіпнозою.

Задачею гіпнотизера при наводженю сна полягає одиноко на сїм, щоби бажаючого заснути в його зусилю поперти.

Всїм так звані „методи” не суть нічим ін

шим, як лише всякими способами, при допомозі яких мож змучити чоловіка. Що ділає умучаючо, почавши від нудної проповіді аж до вдивлювання в неінтересний предмет і до вслухування в монотонний хід годинника, то кожний знає. Мож проте даному гіпнотикови казати вдивляти ся на малий блискучий предмет на темнім шлі, або веліти тримати годинник при уху, або повторяти одноставним голосом якісь вирази, або казати йому числити час власного віддиху: раз — два, раз — два і так далі. В посліднім, случаю повинно ся говорити при видиху раз а при вдиху два, бо в сей спосіб упорядковує ся сам через себе ритм віддиху так, як се діє ся в сні. Як блиску чого предмету на темнім тлі мож ужити перстень з брилянтом, або так званого гіпноскопу, що складає ся з чорної плитки із ставленим в неї каменем з шлюфованого скла. Если не гіпнотизує ся нараз кілька осіб, гіпнотизер може стати або сісти проти клієнта і приказати йому дивити ся собі в очи. Гіпнотизер мусить звернути увагу на се, щоби прищадком сам не заснув.

Умучаючо ділає також перебуванє в сильно нагрітій хаті або при теплій печі. Тому поручає ся часами кладенє огрітих рук на голову осібняка.

Словом, наколиб ми бажали навести всі способи, що ведуть до сеї цілі, додалоби се сотки і сотки метод; не далоби однак нічо нового. Всі способи, що найкрасше доводять до цілі даєть ся зіставити в чотири слідуючі групи:

Метода нечаяного поражєня, нечаяний перестрах наводить на осібняка хвилевий стан обмертвіня, стан питомий також в гіпно-

зі. Авва Фарія мав звичай сідати проти свого осібняка і шильно вдивляти ся в нього. Опісля зривав ся нечаяно з місця, витягав до осібняка руки і кликав розказуючим голосом: „Сши!“ Авві, що був поважною і імпонуючою статою, удавало ся дуже часто наводити в сей спосіб гіпнозу. Однак уживанє перестрахи так при присплюваню як при будженю може спричинити тяжкі наслідки на тілі і душі, за які треба винувати гіпнотизера а не гіпноту. Сеї методи з огляду на єї шкідливість не повинно ся уживати.

2. Метода фіксаційна то є наводженє гіпнотичого сну через нерухоме вдивлюванє в блискучий предмет. Вже в давнині знали сю

Усплюване методом фісакційнов.

методу монахи на горі Атос. Вони натирали собі пун оливою, щоби блищав ся, а опісля сїдали і вдивляли ся в нього так довго, доки не попали в сон, в яким опісля мали снн на тлі релігійнім. Також звірята мож в сей спо-

сіб загіпнотизувати. Фіксаційну методу в новіших часах розвинув і удосконалив англійський лікар Брейд. Тримав він перед очима свого пацієнта менче більше на височині носової осади блискучий предмет і казав йому вдивляти ся нерухомо в нього. В 10—20 хвилях наступає магнетичний сон. В найновіших часах введено в торгівлю всякі до сеї цілі придумані блискучі предмети: як призма скляна, металевий щит і т. и. Розуміється, що за всі такі гіпноскопи треба солено платити. Всі такі інструменти є майже зайві. Очі може і без подібних інструментів звернути до якогось положення, а о положенє головно розходить ся. Також належить тут вдивлюванє в очі гіпнотизера. Методи сї наведуть певний сон. Мозок, як ми вже вище про се казали, стає в тім случаю недокровним, а если попри се усунемо всякі досередні вражіння що вражали би наші змісли, наступає сон. Однак не все буде се природний сон, проте і ся метода не є зовсім певна.

3. Гіпнотизуванє через вмовлюванє (сугестія славна) є улюбленим способом школи з Нансі. Професори Бернгайм і Лієболь осягали тою методою незвичайні успіхи. Треба завважати, що сей спосіб гіпнотизованя є дуже трудний і не кождому вдасть ся.

4. Гіпнотизованє при помочи рівномірного потягання поздовжного руками; потягання того рода ділають умучаючо і наводять сон. Сю методу знають вже здавна. Вже Месмер уживав сї. Також і сей спосіб не вистарчає сам для себе. Належить получить з ним методу гіпнотизованя через вмовлюванє. Відомою також річю є, що тіло попадає в стан задеревіня, як рух крови припинить ся, се легко осяг

немо, як натиснемо кровоносні судини на висках або шиї.

З висше сказаного слїдно, що гіпнотизер повинен старати ся даного осїбняка змучити, звернути єго увагу на се, що повинен заснути і відвернути всі досередні вражіня. Да на особа сїдає на кріслі і глядить гіпнотизеро ви просто в очі. Тоді починає гіпнотизер викликати понятє змученя менче більше тою сугестію і то голосом не брусоватим, а легким монотонним і чим раз більше придавленим.

Усиплюване через суггестію і
фіксацію очну.

Ваше око відчуває змученє.

„Ви звертаєте увагу лише на мої слова.

„Кров у ваших жилах пливе поволі.

„Руки і ноги стають тяжкі, як олово.

Ваші очі лишнуть зі сну.

„Не противте ся сьому.

„Замкніть очі.

Віддихайте рівномірно, спокійно і глибоко.

„Засніть.

Інша подібна сугестія, що треба говорити лагідним, спокійним голосом:

„Чуєш отяжілість у всіх частях тіла, всі твої члени стають тяжкі — легка дрож переходить по твоїм тілі — повіки твої стають все тяжчі і тяжчі — очі наповняють ся слезами.

Мусиш все моргати повіками.

Повіки твої ледви не замкнені.

Повіки твої опадають і замикають ся.

Спиш.”

Чинський описує свою засипляючу сугестію словами:

Усиплюване за помічю потягіа
(пессес).

„Будеш спав, думай лише про сон; не оширай ся; сон, який наводжу, є зовсім природний, дуже легко находячий; не мучить, противно, зміцняє. Спи (се слово треба часто повторяти, а вираженя, що витворюють сон треба вимовляти з притиском).

„Знаменито... ото обяви сну вже видні... Уже не можеш відріжнити моїх черт... Зір твій, так як і гадки, стає непевний... Повіки зачина

ють дрогоати... Суть вже тяжкі... дуже тяжкі... Відчуваєш величезний тягар... що змушує тебе замкнутися.... Но, замикайте сильніше очі... засипляєте... знаменито.... Чи спостерігаєте, як мій голос тихшає і здає ся, начеб до ходив до вас здалека.

Аби єї ілюзії були сильніші, говоримо все тихше.

Деякі частини тих сугестій треба повторити кілька разів, а на закінчення добре буде сказати:

„Як начислю до три, сильно заспиш — раз — два — три!”

Послідня ся сугестія в багатьох випадках вистарчає вже сама для себе, особливо в случаях, як осібняк перед тим був даним гіпнози зером гіпнотизований.

Майже кождий гіпнотизер має свою власну методику.

Ми подаємо понизше методику, що опирає ся на пригнорювання сугестій відповідаючих обставин, які попереджають звичайний сон.

Поперед усього треба поучити особу, яка хоче піддатися гіпнозі, що гіпнотизер є собі найзвичайніший чоловік і що він потрапить змусити заснути. Він лише може другій особі показати, в який спосіб находити сон.

Сли даний осібняк докладно і механічно пригнорює ся до вказівок гіпнотизера, то серед нормальних відносин сон мусить слідувати.

Частинні вказівки суть слідуєчі: має володіти спокої і то абсолютний, щоби не побуджено змісл слуху до праці.

Даний осібняк має сїсти собі вигідно на кріслі, оперти ся, стопи тримати підопшвами до землі, долоні вітверті положити на коліна

і не виконувати ніяких рухів, навіть очима. Ті формальности мають як ціль, припиняти кров в бігу. Їсти, пити і курити не вільно особі, що бажає піддатися гіпнозі, щоби не подразнювати зміслу смаку. Треба також подбати про чистий воздух і відповідну температуру, щоби не побудити до праці змісл нюху.

Тепер мож додати еще слідуючі розкази:

Дивіть ся мені в одно око великими очима. (А то в тій ціли, щоби очи гіпнотика спочивали лише в одній точці.) Віддихайте рівномірно, спокійно і глибоко.

Замкніть очи і зверніть галки очні в сторону засеади очної горі. Віддихайте спокійно дальше і спіть. Тримайте очі в тім самім положеню. Спокійно дальше віддихати і не звертати уваги на шелест. —

Др. Гросман подав слідуючу методу в ціли приспання осіб, що звичайно тяжко загіпно тизувати:

Дана особа хай положить ся на ліжку, примкне очи. Опісля нехай підносить горішню часть тіла до позиції сидячої і знова звільна опадає на взнак на давну позицію. При такім руху повстає заворот голови і притуплене зміслів, що знаменито надає ся до піддавання насонних сугестій.

Сли все се не доведе до ціли, то треба старати ся навести розмову з даною особою в часі, як вона спить нічним сном нормальним. По кількох безуспішних пробах — безуспішність доводить, що сон був наркотичного характеру — отримуємо майже все відповідь. Тоді можемо сьміло начати з піддаванем сугестій.

Для поглублення сну у осібняка вже загіп

нотизованого мож ужити потягань маґнетичних. Дальшим добрим способом в тій ціли є ужитє сугестії погіпнотичної в тім змислі, що би по пробудженю ся даний осібняк знова заснув і то сильнійше. (гляди відносний розділ).

V.

О ПРОБУДЖЕНЮ ЗІ СНУ ГІПНОТИЧНОГО

Заки приступить ся до практичного виконуваня гіпнотизму, належить докладно поінформувати ся, в який спосіб будить ся загіпнотизованого. Проте нехай ніхто не пробує гіпнотизувати, доки не зрозуміє докладно змісту сего розділу.

То, що ту скажемо тикає ся в ґрунті річи кожного сну, так його форм гіпнотичних і наркотичних або звичайних, щоденних.

Реґула підстава голосить: **Ніколи не належить уживати середників ділаючих нагально і під ніяким услівем не сьміє ся перестрашити загіпнотизованого!** Перестрах ділає все шкідливо. Проте не повинно ся будити криком, або поливанем водою, чи нечаяним кликанем імени. Щоби уникнути всяких віснних наслідків, що можуть виникнути з наглоґо будженя, найліпше приготовити загіпнотизованого на маюче наступити пробудженє при помочі сугестії попереджаючої. Говорить ся приміром: „Як начислю до три, пробудиш ся” а відтак слідує властива сугестія, в тім случаю словами: „раз — два — три!” Розуміє ся, що може і в такий або подібний спосіб сугерувати: „Як діткну ся твого волося, пробудиш ся, або: „Як задзвоню пробудиш ся.” Доброю є річию особливше в лічни-

чих цілях сказати пацієнтови, що може спати доки не чує ся зміцнений або увільнений від болю.

Если сон був гіпнозою, то розбудженє при помочи таких простих сугестій майже ні коли не справляє трудностей. Що іншого, як загіпнотизований — що притрафляє ся часом — попаде в сон наркотичний. Трафляє ся се з осібняками, що мають слабо розвинений мозок. Але і тоді не треба уживати середників нагальних. Належить радше успокоїти присутних і лишити загіпнотизованого собі самому. Він по якимсь часі сам збудить ся.

Зовсім неправдивою є річню, що особи штучно заспані не пробудять ся самі від себе.

З сугестією розбуджаючою можна получити сугестії прибічні. Можна приміром сказати сплячому, що по розбудженю не буде мав болю голови, буде зовсім різький, різькийший, чим був перед загіпнотизованєм і що ні коли не попаде в самогіпнозу.

Не належить припускати, що біль голови, отяжілість і т. д. суть наслідками гіпнози. Є се тільки наслідки сна о надзвичайнім часі і серед незвичайного окруженя. Хто під час їзди желізницею здрімає ся, по збудженю підлягає таким самим наслідкам. Того рода річи не представляють поважного небезпеченьства. Тому що має ся в руках можливість при помочи кількох слів запобічи тим немилим наслідкам, було би річню несумлінною наколи занедбало би ся виповісти тих кілька слів.

Небезпеку самогіпнози мож також цілковито усунути при помочи спімнезої сугестії прибічної.

Як отже менче більше повинна виглядати розбуджаюча сугестія в цілій своїй повності?

„Як начислю до три, цілковито збудишся, будеш чув ся здоров і більше еше різький чим передтим — не будеш відчувати ніякого болю голови анї отяжілости і ніколи не попадеш в самогіпнозу. Чи ти зрозумів мене? (Відповідь звичайно звучить: Так).

Раз — два — три!”

При сугестії розбуджуючій можна також після волі додати сугестію погіпнотичну.

Сли на питанє:

„Чи ти мене зрозумів?” отримаємо відповідь „ні” або не одержимо ніякої відповіді, треба сугестію розбуджаючу повторити, в ко нечнім случаю навіть кілька рази. При додаю сугестії погіпнотичній поручає ся єї виразно повторити.

Сли по розбудженю лишає ся заворот голови і отяжілість, то треба дану особу скоро знова загіпнотизувати і відтак при розбуджаючій сугестії дати сугестію на усуненє на устунє висше спімнених болів.

Також в случаях, як загіпнотизований сам збудить ся, треба йому приказати знова замкнути очи і на розказ збудити.

Відносно дуже рідко лучає ся, що осібняк загіпнотизований не хоче розбудити ся. Навіть дуже енергічне будженє не придає ся ні нащо і тоді невправний гіпнотизер попадає в страх. Гіпнотизер в сїм случаю повинен доконче заховувати спокій, спокій і еше раз спокій! — бо в противнім случаю, його неспокій легко може перейти на загіпнотизованого.

Як то діє ся, що осібняк не розбуджає ся?

1. Осібняк поділав на себе автосугестією із страху і незнання гіпнотизму: вже більше не пробудить ся. В сїм случаю гіпнотизер є сам винен, що не поучив докладно осібняка, заки став експериментувати. Ту помагає дуже енергічна, **поволи повтаряна** сугестія що осібняк мусить тепер пробудити ся, — можна дути, легонько потрясати, або наконецно лишити в спокою загіпнотизованого. Загіпнотизований не буде вічно спав; збудить ся наколи виспить ся.

2. Дальшою причиною може бути змученє. Се легко мож пізнати по змученій поставі тіла.

Сугестія тоді має голосити: Сила і енергія наповняє поволи твоє тіло; змучечне уступає зовсім; у вас виринає потреба рушати руками і ногами; сон стає ся для вас тягаром і ви радо хотіли би знати, що з вами діяло ся підчас гіпнози; також найвисший час, щоби ви йшли до дому; там будете могли свобідно відпочати. Заки се стане ся, будете чули ся різьким; сьмійте ся." Щоби викликати сьміх, треба дйткнути ся легко мязів понад кутами уст, які при сьміху розлягають ся, а рівночас порушає ся другою рукою перепно, легонько його стрясаючи. Наколи хто сьміє ся, тоді він не спить а починає ся будити.

3. Найприкрійшими осібняками є гістерики на розказ: Розбудиш ся на мій приказ „три", відповідають на перекір: ні, сплю дальше. На сугестію: „не можете встати з крісла", зриває ся загіпнотизований сейчас; на твердженє: „Тепер можете стати з

легкістю”, загіпнотизований сидить собі далше найспокійніше. Ту слідна автосугестія: Хочу поступати напроти розказів. Щоби отже осягнути ціль в подібних случаях, треба сугестувати чинности вирост противні тим, о які нам ходить. Сугестія на тім місци повинна виглядати: „На мій приказ „3” не можете розбудити ся,” — і звичайно тоді слідує розбудженє.

4. Існують єще того рода гістеричні осібняки, що не є зовсім приступні на розбуджаючі сугестії, що в сні відповідають вирост: хочу спати далі. Ту гіпнотизер є змушений поставити альтернативу: „Як довго хочете єще спати, 2 чи 3 хвилі?” „Осібняк дає ся перехитрити і відповідає пр. 3 хвилі! — Рівночасно родить ся в осібняка автосугестія: Хочу збудити ся по трох хвилях. Гіпнотизер же сугерує: Уважай! Перша хвиля вже минула, друга і трета, буди ся! І осібняк будить ся.

VI.

СТАНИ ПОГІПНОТИЧНІ АБО ТЕРМІНОВІ ПІДДАВАНЯ.

За одно з найбільше дивних явищ гіпнози уходив і єще уходить факт, що сугестії, які піддано підчас сну, але з порученєм сновнення їх аж по пробудженю, часто сновняють ся. Суть то так звані сугестії термінові або гіпнотичні.

Загіпнотизованого легко мож привести до сего, щоби, будучи на яві, поповнить якусь неумотивовану чинність, яка не лицює або є навіть противна чесноті, пр. щоби присутнє

а незнакому паню поцілував, або чужу річ сховав до кишені. Взагалі виконанє чинностей, які поручаємо загіпнотизованому, залежить від глибокості гіпнози. В стадії катаlepsтичній можна погіпнотично засугерувати лише безвладність переминаючу або тревалу, а чинностей, що полягають на полуді змиєлів, мож спричинити погіпнотично лише у глибокім сні.

Як різницю між сном звичайним а гіпнозою довший час уважали можливість підданя погіпнотичних сугестий. Погляд такий невірний. Поперед усього погіпнотичні сугестії виконують гіпнотики в стані позірного розбудженя, в дійсности стан сей є сном, хоча сплячі мають вітверті очи, а се можемо вносити хочби з сего, що підчас виконуваня тих чинностей сугестії не лишують ся без наслідків як у самій гіпнозі. Стрічаємо ту ті самі обяви що суть питомі в сні: зменшена здібність критичного розсуджуваня і ограничена сьвідомість. Не від річи буде пригадати, що заснувшому в глибокій гіпнозі мож довіки розхилити, а про те сплячий не збудить ся.

Тому то стан, в яким виконують сугестії погіпнотичні, можна назвати станом погіпнотичним. Погіпнотичний же стан може кождий зауважати на собі самім по звичайнім нічним сні. Суть то перші хвилі по пробудженю в яких ми єще є у півсні: не хочемо вітворити очий; на питаня не хочемо відповідати; часом плетемо несотворені річи, з чого опісля самі не можемо собі здати справи. Отже стани погіпнотичні наступають звичайно по кождім сні і виказують велику схожимість між гіпнозою а сном нормальним.

При гіпнотичнім ліченю ходить очевидно о се, щоби погіпнотичні сугестії не були в наслідках ограничені часом, а щоби мали наслідок тревалий. Також і се осягає ся в сей спосіб, що стани погіпнотичні в наслідок своєї довготривалости стають ся чим раз більше поверховні, аж наконецно рівнають ся зі станом чуваня. Сли се настушило, ліченє можна уважати за скінчене.

Варта знати, як гіпнотизовані самі висловлюють ся о станах погіпнотичних. Спершу не памятають, що діяло ся в позірнім стані чуваня. На відомість про сповненє через них річий не лицюючих не виходять з дива і не розуміють щось подібного. Слиж проби повторяє ся, та за десятим або дванайцятим разом (часом скорше) дістаємо відповідь: „Виж казали мені се зробити.” З сего виходить, що стани погіпнотичні стають що раз більше поверховні. Також і ту слідно, що сплячі виконують якісь чинности лише задля розказу гіпнотизера, о чім говорили ми в розділі „О сугестії і гіпнозі”.

VII.

КІЛЬКА ВАЖНИХ УВАГ ПРИ ПІДДАВАННЮ ПОГІПНОТИЧНИХ СУГЕСТІЙ.

Передовсім треба піддавати сугестії голосом монотонним, спокійним, прохаючим, милим і енергічним. Тут треба звернути увагу на се що енергічний голос то зовсім не те саме, що голос крикливий або голосний. Говорить енергічно, значить говорити рішучо з вираженєм глибокого переконаня в те, що го-

воримо. В нікого не вложимо твердого переконання, сли самі його не маємо.

Сли якась **сугестія не поведе ся**, треба сейчас подати причину. Не поведе ся приміром сугестія каталептична, н. пр. рука не хоче остати в горизонтальній позиції то треба заховувати ся так, начеб загіпнотизований виконав се, що ми розказували йому. Або сугестія при якої помочи мав уступити біль голови, лишає ся без наслідків: тоді можна сказати що причина болю голови лежить в жолудку, тому треба вплинути сугестивно на жолудок.

Если ми переконали ся, що даний сон не є глибокий, то не треба і пробувати суберованя яких небудь оман змислових, бо невдача в тім случаю є певна, а всяка неудачна сугестія лише зменшає сугестивність сплячого.

Питань ненамісних не задавати. Загіпнотизований не відповість на них, а що більше, гіпнотизер стратить у сплячого всяке довіре.

Ніколи не належить піддавати, хиба за попередною згодою даного осібняка, сугестий, яких виконанє **окрило би неславою загіпнотизованого.**

Не радить ся також проти волі загіпнотизованого, або без попередного його призову, виступати проти якоїсь навички, хочби злої. Успіху в тім случаю не осягнемо, а легко мож втратити всяке довіре.

Як помічний середник в виховуваню дітей, про що будемо говорити в осібнім розділі.

Не думаємо перечити сего, що гіпнозу мож надуживати, як всяку іншу річ; та з сего не мож висновувати, що гіпнозою яко та-

кою дасть ся спричинити якийсь злочин. Кілько то людей намовляють і вже намовили на злочин без гіпнози! Х суть то особи склонні вже самі через себе до злочинів. Розуміє ся, що такі особи мож і в гіпнозі наклонити до злого. А се не становить ніякої небезпеки гіпнози. Бо треба пам'ятати що ніхто не.. виконає сугестії, яка переймає його відразую. Сугестії самовбивчі удають ся лише з людьми які і без гіпнози носили ся з гадкою, скоротити собі житє.

Ніякому гіпнотизерови не поведе ся при помочи гіпнози звести порядної дівчини або жєнщини. А єлиє така проба вдасть ся, то можна на певно вносити, що відносна особа і на яві так само поступила би. Взагалі з гіпнотизованєм жєнщин повинен бути гіпнотизер дуже осторожний і їх ніколи не повинен гіпнотизувати в відсутности осіб третих, аби тим уникнути всяких підозрінь з підкладом половим.

VIII.

ЧИ ГІПНОЗА Є НЕБЕЗПЕЧНА?

Безпосередної небезпеки в гіпнозі нема. Гіпноза є сном, отже не є ні більше ні менше небезпечною від тогож. Неправдою є, що загіпотизованих може розбудити лише гіпнотизер. Кождий загіпнотизований будить ся сам від себе. Єсли особу загіпнотизуємо в ночі в ліжку, то вона пробудить ся в тім часі, в яким звичайно стає.

Також не стверджено, начеб через часте гіпнотизованє ослаблювало ся волю. Діє ся противно, бо гіпнотик підпорядковує ся волі гіпнотизера лише о стільки, о скільки сам того бажає і дозволяє лише підширати в своїх намірах, до яких переведеня власна сила волі не вистарчає. Проте енергії не ослабляє ся, а лиш зміцняє. Тим то гіпнотичну сутєстю можна без страху прийняти як середник помічний у вихованю дітій.

Ніхто не заперечить, що гіпнозу мож надуживати так як кожду інчу річ. Але з сего не мож єще виводити, що через гіпнозу як таку сповнено який злочин. Кілько то людей буває наловлених до злочинів без гіпнези! Суть то особи вже з природи склонні до злочинів. Розуміє ся, що такого рода особу можна і в гіпнозі намовити до злих діл. Та се не становить ніякого небезпеченьства гіпнези. Бо треба памятати, що ніхто не вишовнить сутєстї, до якої чує відразу.

Сутєстї пр. самовбивчі удають ся лише на осібняках, які і без того носили ся з наміром скоротити собі жите.

Не дасть ся рівнож ні якому гіпнотизе-ви звести чесної жєнщини або дівчини при помочи гіпнотичного сну. Слїж така проба вдасть ся, то можна бути певним, що дана особа на яві так само поступилаб. По тїм, що сказано, можемо уважати небезпечєньство гіпнози як неїстнуюче. Кождий нїж, кождий шнурок і кождий сїрник в руці неповоротній або злїбній може бїльше нещастя стягнути, чим гіпнотизм.

IX.

НАЙВАЖНІЙШІ НАСЛІДКИ ГІПНОТИЧ-НИХ СУГЕСТІЙ І ЇХ ПРИНУДОВЛЕНЄ В ЦІЛЯХ ВИХОВАНЯ.

В вихованю дїтий, так малих як і дорослих мають сугестїї значїне покищо неоцїненє. В деяких случаях треба брати до помочи також гіпнози.

Всї стадїї гіпнози, не вчисляючи першого і найбільше поверховного, можуть бути приноровленї до піддаваня виховавчих сугестїї.

В стадїї другїй, себто каталєптичній дадуть ся, як відомо, викликати обяви задеревїня і унерухомленя членів. Рука, піднесена пр. в напрямї горизонтальнім, заховує се положєнє в стадїї каталєптичній через якийсь час без нїякої дальшої сугестїї. Она відповідну сугестїю (пр. „як на числю до три, твоя рука ствердне і нїхто не буде в силї єї зігнути або напростувати”) рука штивнїє і стає неповорушна. В сей спосїб можемо руку або ногу обезвладнити, спаралїжувати карк. На-

віль ціле тіло можемо вчинити таким твердим, мов дошка.

Припустім, що хочемо відвчити дитину від обгризання нігтів і ссаня пальців. Привич-

Стосовно до розказу гипнотизера — успаний все млиннує руками обертаючи їх автоматично.

ки єї не справляють дитині ніякої приємності; та сила єї волі не раз не вистарчає, а їй позбутися цих привичок. В гіпнозі піддаємо такій дитині сугестію, що не потрафить замкнути рота, коли його дотикати буде пальцем. Ту саму сугестію можна піддати при розбуженню як погіпнозичну сугестію. В короткім часі дотична дитина покине привичку. І до сего, як сказано, не потреба глибокого сну, бо каталептична стадія зовсім вистарчає.

Подібно можна запобігти онанії. Дотичним дітям піддає ся сугестію, аби рано, скоро пробудять ся, сейчас стали з ліжка і вбрали ся. Лінившим дітям можнаб єще додати,

що на случай не виконання приказу, стерпнуть їм руки. В сей спосіб запобіжить ся довгому вилежуваню в ліжку, що є дуже погубне для дітей здорових.

При помочи сугестії, в стадії глибокого сну, можна відзвичаїти так дорослих як і дітей від уживання алькоголю. Треба в тій ціли вмовити в сплячого, що всякий алькоголічний

Суггестія: »Єсьмо тепер в церкві, то належить щоб Пан укляк до молитви«.

Суггестія: »Панова пам'ять зникла, не можуть Пан числити до 10«.

нашій має смак рицинового олійку або смак і запах якої небусть іншої річи, яку дана особа не терпить.

В подібний спосіб можна відзвичаїти дітей від куреня.

X.

ГІПНОТИЧНІ СУГЕСИЇ В ЛІЧНИЦТВІ.

В останніх десяти літах набрала гіпнотична сугестія, як лічничий середник, великого значіння. Для тих, що не лікарами з покликаня, має гіпноза очевидно значінє лише як перша поміч, заки прибуде лікар; бо лише лікар може повести ліченє річево, знаючи докладно будову людського тіла і його функції так в здоровім, як і в слабім стані.

Поперед усього гіпнотична сугестія є знаменитим середником проти безсонности, але лише зглядом пацієнтів, що попередно були вже гіпнотизовані. Хорі попадають в сон на просту сугестію, а тоді можна їм погіпнотично засугерувати, що на будуче мусять заснути, як лиш ляжуть на ліжко. Сли безсонність верне знова, то можна гіпнотичне ліченє продовжати навіть листовно. Присилає ся хорому запечатаний лист зі словами:

„Тепер спите!” з підписом гіпнотизера; на коперті пише ся, що пацієнт має отворити лист, як ляже в ліжко. Удає ся се, як сказано, з людьми, що були вже гіпнотизовані. Впрочім належить ся віддати в сталу опіку лікаря, особливо сли причиною безсонности є органічний блуд. Дальше, гіпноза може заступити цілковито наркозу тоб то засиплюванє хльороформом або етером при **болісних хірургічних операціях**. Річ ся є тим ціннішою, що в богато случаях не мож ужити хльороформу без поважної небезпеки життя пацієнта. Особливо хорі на серце не зносять хльороформу. Також при менчих операціях гіпноза віддає знамениті прислуги.

Негативними галюцинаціями мож до се-го довести, що якась часть тіла стає ся **зовсім нечула**. В такім гіпнотичнім знечуваню (Anaesthesia) дасть ся перевести навіть тяжкі операції. Всі форми нервозних болів голови, між іншими також біль голови і біль зубів, дадуть ся скоро і тривало вилічити при помочи простої сугестії. Однак і ту не треба занедбувати поради лікаря або дентиста.

Також можна легко вплинути на чинність кишок. Особливо ослабленє діланя кишок і затканє уступає скоро на відповідні сугестії.

На жолудок можна також впливати при помочи гіпнотизованя і сугестії. Таку курацію переведено на клініці одного університету. Куровали там женщину, якої жолудок не приймав ніякого покарму. Женщину куровано довший час, але як завели всі середники, попробував професор способу ліченя гіпнозою, хоча не дуже в неї вірив загіпнотизував слабу і розказав єї їсти і травити. Слаба не піддавала ся розказови, але вертала як давнійше. Професор стратив надію на виліченє недужої. Тоді заняв ся нею асистент, що по загіпнотизованю недужої, приказав єї їсти, наколи хора сповнила розказ, приказав, аби забула, що їла. По сїм він збудив єї. Дійсно недужа забула про їдженє і не вертала. Перетравила всьо знаменито. В сей спосіб живили єї цілий тиждень. Звільна, як жолудок привик до травленя покармів, зменчали порції, які давали єї у гіпнотичнім сні, а відживлювали єї легкою стравою на яві. Порції побільшували, а як переконали ся, що жолудок травить щораз ліпше, не годували єї вже у гіпнотичнім сні

Наведений случай вказує, що гіпнотична курація має свої ніжности. Невміло припоровлювана може шкودити пацієнтови, а де припороляють єї уміло і осторожно, там часто помагає.

Нервозні пораженя можна вилічити в кількох сеансах. В тій ціли вистарчає звичайно стадія катаплектична.

Нервозні дрожаня (слабість св. Віта — choreaminog) дає ся легко вилічити гіпнозою. Як звернемо увагу, що до лічення сеї слабости уживають аршеніку, то заступленє сего гіпнотичним ліченєм являє ся спасенним.

Пригнобленє, безнадійне успособленє можна відповідними гіпнотичними сугестіями розяснити і оживити. Уздоровленє буде тим певнійше, сли недужий буде вірити в можливість такого уздоровленя.

Хрипка дасть ся усунути при помочи гіпнотичної сугесії, має розуміти, на короткий час. Каже ся пацієнтови в гіпнозі, що він потрафить говорити зовсім виразно і приказує ся йому в тій ціли повтаряти якесь слово пр. „так” доти, доки сей дійсно не вимовить того слова виразно. Заки хрипка знова верне ся, може минути кілька годин, а між тим співак чи бесідник може кінчити концерт або промову.

Блуди органу голосового, як заикване і т. д. дадуть ся легко і цілковито вилічити систематичною курацією гіпнотичною. Проф. Ветерштранд на 48 пацієнтів зовсім вилічив 15, а поправив мову у 20.

Трема, паленіє і інші признаки товариської несмілости дадуть ся легко усунути, обводячи загіпнотизованого пацієнта по всяких можливих товариствах і приказуючи його

му забирати голос в найріжнійших квестіях. По кількох сего рода сансах говорить ся пацієнтови при розбуджуючій сугестії, що сі обяви вже не вернуть ся і ціль в сей спосіб осягнена.

Безвільне моченє (іменно дітий в ліжку) і подібні обяви, що полягають на недостатчній енергії нарядів полових, як також **неміч полова**, можуть бути при помочи гіпнотичних сугестій змінені на лішне

На рух крови гіпнотична сугестія не є без впливу. Можна вчинити, що звичайний кусень паперу, приліплений донебудь на тіло, так само буде ділати як гірчичник (*Sinapismus*). Практична вартість сего обяву є без дальшого доказуваня ясна. Острі середники, як гірчичник, стають ся зайві.

ГІПНОТИЗМ В ПРИНУДОВЛЕННЮ ДО ЗВІРЯТ.

КАТАПЛЕКСІЯ АБО НАСЛІДОК ПЕРЕСТРАХУ.

(„Гіпнотичні” досвідки зі звірятами.)

Чи звірята підлягають гіпнотизмови?

На це питання багато відповідає потверджуючо, багатож знова заперечуючо. Отже рішення не є так легке, як могло би ся здавати.

Фактом є, що звірята підлягають природній потребі сну себто гіпнозі. Також сугестивність, бодай в деяких звірят, не дасть ся заперечити. Навіть звірята низшої степені дадуть ся приманити при помочи деяких тонів, або рухів. Одно щене слово їздця, висказане півголосом, побуджає коня до напруження всіх сил у найвисшій степені. Щенний є лише на свист свого пана; розуміє він його мову і виконує прикази, обьявлені кількома словами, навіть без живих гестів. Можливо, що хто закине, що ту розходить ся о тресуру. Однак і тресура вимагає пам'яті то є здібності перетримування і викликування ряду споминів або зображень. Слиз ті зображення викликаємо в звірят словом рухом, поглядом і т. д., то ми в тім случаю нічо інше не робили, як лиш впливали сугестивно. Вихованє є також свого рода тресурою. В пам'яті лишають ся дані знаки (слова, погляди, рухи і т. д.) і як лиш вони дістають ся на виднокруг споминів, повстають злучені з тими

знаками зображення з стремлінням до переведення в діло. Проте сугестивність стрічаємо також у звірят.

Однак не можемо гіпнотизувати звірят при помочи сугестії або сплячі звірята з добримими наслідками сугерувати з тої простої причини, що не знаємо середників порозуміння з ними.

Виклад о звіриннім гіпнотизмі все викликає живе заінтересованє, особливо сли ілюструють його досьвіди.

Подаємо ту проте кілька історичних дат і вказівок про доконані експерименти.

Славний єзуїт Атаназій Кірхер (ур. 1601. р. ум. 1680. р.) професор в Колегієм Романум, видав в Римі 1646 р. обширну працю під заголовком “*Ars magna lucis et umbræ*”, в якій находимо багато інтересних спостережень і відомостей про доконані експеримента. Між іншими находить ся там докладний опис досьвіду з куркою. Та Кірхер не був перший що описав сей факт, бо в книжці яку видав Даниїл Швентер десять літ скорше (1636) в Нірнбурґу, находимо той самий експеримент, описаний в подібний спосіб, заміткою, що той сам наслідок осягнемо, если місто лінії, потягненої на продовженю дзюба, положимо на пасаді дзюба який небудь малий предмет пр. малий патичок.

В новійших часах занимали ся досліджуванєм сих явищ фізіолоґ І. Н. Чермак а по нїм проф. Преср.

Чермак подає, що спонуканий заміткою о „загіпнотизованих раках” заняв ся відносними досьвідами і переконав ся, що рак поставлений на голові, остає нерухомо в тім по-

ложеною, потреба лише притримати його так довго, доки не успокоїть ся. Аж по кілька або кільканайцять хвилях, рак змінює се не вигідне положенє.

Курка в натаплексі.

Чермак повтарає також досвід Кірхера, який удавав ся йому з курками, качками, гусьми, пантарками і лебедями.

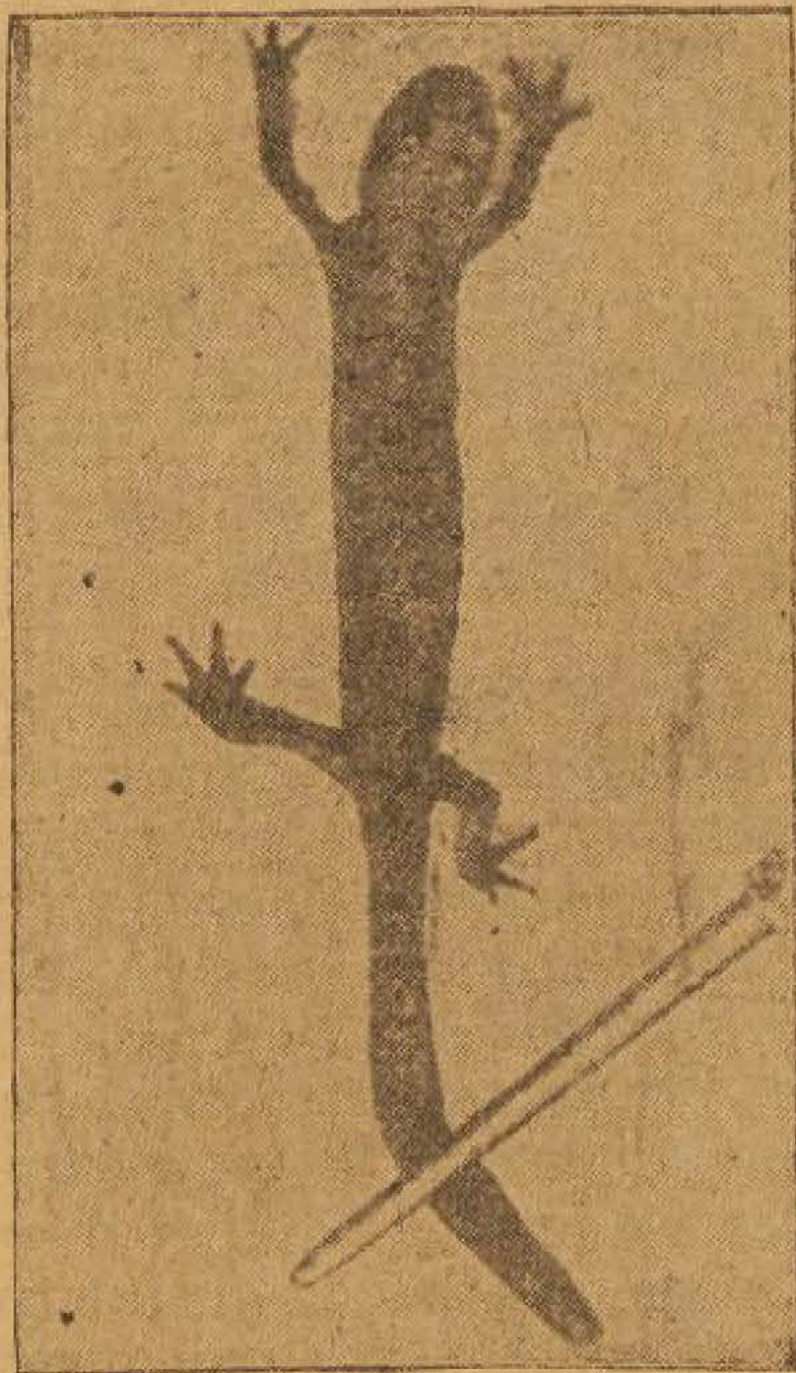
Він спершу думав, що має до діла з проявами звіринного гіпнотизму; однак на заміт

ку проф. Преєра признав, що причиною єх досьвідів є перестрах. Преєр назвав сей стан катаплексією або катаплексійним станом (стан перестрахи) в противеньстві до гіпнотичної катаплексії (безвладність задеревіне тіла).

Проф. Преєр робив досьвиди з курми, голубами, кріликами, вивірками, жабами і пише про се дуже влучно: „Факт, що звірята лежать спокійно на хребті з витягненими в різних напрямках відніжками, не дасть ся приписати гіпнотизмови. В ніякім з случаїв, я не запримічав, щоби звірята засипляли: примикали лише очи і то на хвилю. Факт сей дасть ся пояснити в дуже природний спосіб. Сли положимо курку на столі в позиції для неї незвичайній, пр. на хребті; сли руками притримаємо всі противні рухи, то курка, перестрашена до найвисшої степені, успокоїть ся дуже скоро. Вона пізнала, що єї тримають і що всякі проби утечі безуспішні.

Єслиж тепер з найбільшою осторожносстю візьме ся руки і натиск, вже перед тим не дуже великий, звільна зовсім устане, позістає курка в тім положеню від 1—4 хвили і довше, з виразом жаху, бо думас, що єї все еще тримають. Звіря зробило досьвід, що киданє ніби не помагає, що всякий опір є безуспішний і від тепер остає в положеню, до якого його змусили. Стрясенє, ефект голосу, промінь сьвітла (при дослідах роблених вечером) привертає можливість рефлексійних рухів і тоді звіря відчуває, що його вже не притримують. Тому що звірята не можуть нам виразно сказати, що думають і відчувають, сей спосіб вяснення річи остає покищо чистою гіпнотизою, але гіпнотизою дуже правдо-

подібною. Дальше я завважав, що підчас тих досьвідів дрожать відніжа а також цілий кадовб. Наконечно тревога, що параліжує розвагу, збільшає ся, як на голову звіряти наложимо кавчукову шапку так, щоби звіря нічо не бачило. Так змодифіковані, з успіхом переведені досьвіди доказують, що при тих експериментах всякі інші подібні маніпуляції, що мають на ціли унерухомленє зору звіряти

Салямандер в катаплексії.

на данім предметі, як висше згадана лінія або патичок на насаді клюва, є річами зайвими і деяких експериментуючих вводять лише в блуд. З псами досьвід сей не вдавав ся тому, що вони мірковали, що убезвладняю-

чих їх натиск скоро устане. Живого успособлення морські свинки і жаби, сли поступаємо осторожно, попадають на час коротший чим одна хвиля в стан зрезиг'нованої тревоги і безвільної тупости змислів; на інтелігентніших звірятах експеримент сей удає ся дуже рідко. На дітях я єще сего не експериментував.

Впрочім річию гідною уваги є се, що дуже багато звірят жиючих на свободі, у хвили великої небезпеки і повсталой звідси тревоги остають нерухомо в тій саме позиції; в якій находили ся в хвили пізнання небезпеки. В деяких случаях полягає се мабуть на інстинкті самобереження, що каже деяким звірятам в хвили небезпеки життя, остати в позиції зовсім нерухомій, бо в сій саме позиції менше впадають в очи ворогові, або тому, щоби уда ти мертвих, знаючи, що ворог логорджує звичайно труном.

Сли досьвід має повести ся, рухи експериментуючого повинні бути скорі і певні. Треба зачекати на відповідну хвилю, щоби звіря відразу схватити а не мучити. тревожити. Бо ту розходить ся о катаплексію а та являє ся в наслідок страху а не тревоги.

Жаби і саламандри лапає ся нечаяно з заду довгими щиплями за ногу, витягає ся скоро з начиня і кладе ся скоро а осторожно на стіл. Опісля мож легко щипці взяти, а звірята через кілька хвиль остають наче неживі.

Раки лапає ся за хвіст, ставляє ся їх на голову і притримує ся хвилину. Опісля віддаляє ся руку звільна і уважно.”

Кожному потрібно книжки.

Порадник гігієнічно лікарський.

ПРОВІДНИК ГІГІЄНІЧНО-ЛІКАРСЬКИЙ.

Недуги пошестні. — Зладив др. Евген Озаркевич, директор
»Народної Лічниці« у Львові.

Попри інші порадики почало Тов. »Просвіта« видавати в сім році лікарський порадики. Яко перше число сего видавництва вийшла праця д-ра Евгена Озаркевича про »Недуги пошестні«. Обговорено докладно в сій книжці сі недуги, які узнані за пошестні і проти котрих поширеню власти виступають. Подрібно обговорені тут: кір, дифтерія, шкарлатина мумс, дизентерія, коклюш, дур черевний і п'ятикрий, вісна звичайна і вітрова, пошестне запалене мозково-стрижених опон, холера азійська і домашня, чума. В другій часті книжки подано способи поборовања пошестних недуг враз з відносинами законними постановами. Книжка ілюстрована. Повинна найти-ся в кождім громадськім уряді, в кождій шкільній бібліотечі, в руках кождого інтелігента, що живе серед народа і у просвічених селян. Ціна брошури 50ц

В оправі в полотно коштує всеґо 75ц

ПОРАДНИК ЛІКАРСЬКИЙ В НАЙВАЖНІЙШИХ НЕДУГАХ.

Зладив др. Евген Озаркевич.

Дешева ся брошурка є немов дальшим тяґом повисної книжки, бо обговорює коротко а ясно інші недуги: біль голови, зімліне, жовтільність, зубковане дїтий, кашель, колька в боці, кровоток і т. п. недуги, що часто лучають ся в кождій хаті. З огляду, що ціна брошури дуже мала, а подано в ній вказівки, як можна собі порадити в сих недугах, поручаємо її кождому. — Ціна лише 10ц

RUSKA KNYHARNIA

848-850 Main St.,

Winnipeg, Canada.